

Anetta Majchrzak-Jaszczyk

Analiza wpływu czynnika dochodowego na wielkość i zróżnicowanie popytu turystycznego w krajach Unii Europejskiej w latach 2004–2014

Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania 44/2, 209-221

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

DOI: 10.18276/sip.2016.44/2-15

Anetta Majchrzak-Jaszczyk*

AWF Warszawa, Zakład Ekonomii i Finansów

ANALIZA WPŁYWU CZYNNIKA DOCHODOWEGO NA WIELKOŚĆ I ZRÓŻNICOWANIE POPYTU TURYSTYCZNEGO W KRAJACH UNII EUROPEJSKIEJ W LATACH 2004–2014

STRESZCZENIE

Celem artykułu było zbadanie wpływu czynnika dochodowego na wielkość i zróżnicowanie popytu turystycznego w krajach Unii Europejskiej w latach 2004–2014. Analizę przeprowadzono przy wykorzystaniu metod statystycznych i ekonometrycznych. Przekrojowa analiza korelacji pomiędzy PKB per capita i miernikami popytu na zagraniczne dobra i usługi turystyczne wykazała silną dodatnią współzależność pomiędzy badanymi zmiennymi w 12 krajach o wysokim standardzie życia i mniejszą, ale również dodatnią, w 16 krajach o niższym poziomie życia. Wpływ czynnika dochodowego w państwach zamożniejszych na mierniki popytu na usługi krajowego sektora turystyki był ujemny, zaś w państwach uboższych dodatni. PKB per capita nie było czynnikiem istotnie warunkującym popyt turystyczny w poszczególnych państwach UE w latach 2004–2014.

Słowa kluczowe: popyt, korelacja, współczynnik, turystyka

---

* E-mail: anetmaj@gmail.com

Wprowadzenie

Celem pracy jest analiza wpływu czynnika dochodowego na popyt turystyczny w krajach Unii Europejskiej w latach 2004–2014 oraz zbadanie, w jaki sposób zasobność portfela obywateli poszczególnych państw wpływa na zróżnicowanie struktury popytu turystycznego.

Zgodnie z definicją W. Hunzikera i K. Krapfa, popyt turystyczny jest sumą dóbr i usług turystycznych, które turyści są skłonni nabyć przy określonym poziomie cen w określonym czasie (Panasiuk, 2007, s. 78). Morley (1992) stwierdził, że popyt turystyczny jest specyficzną formą popytu, gdyż produkt turystyczny jest koszykiem komplementarnych dóbr i usług (Li, Song, Witt, Fei, 2010, s. 64). Inna definicja popytu turystycznego stwierdza, że jest to ilość produktu turystycznego, który konsumenci chcą nabyć przy danym poziomie cen w pewnym czasie, miejscu i przy określonym zbiorze warunków (Song, Witt, s. 2).

Według Burkarta i Medlika (1981) determinanty popytu na usługi sektora turystyki to te czynniki, które w każdym społeczeństwie napędzają i limitują jego wielkość. Ich działanie wyjaśnia, dlaczego uczestnictwo w podróżach mieszkańców jednych państw jest wyższe niż innych (Vanhove, 2010, s. 50). Najważniejszymi czynnikami determinującymi popyt w badaniach empirycznych są: dochód konsumentów, relacja cen usług sektora turystyki w miejscu recepcji turystycznej i cen w miejscu zamieszkania, ceny usług sektora turystyki w konkurujących destynacjach oraz kurs walutowy (Li, Song, 2008, s. 203–220).

Popyt turystyczny, jako dobro wyższej potrzeby, powinien silnie zależeć od zmian dochodów realnych konsumentów. Oczywiście, jeśli społeczeństwo jest bardzo biedne, tylko nieliczni posiadają fundusz konsumpcji swobodnej, który mogą przeznaczyć na podróż. Póki wzrost dochodów nie doprowadzi do wytworzenia się funduszu konsumpcji swobodnej, póty zmiany dochodu nie będą oddziaływać na popyt na usługi turystyczne. Zatem w społeczeństwach o niskim standardzie życia rosnące dochody realne ludności mogą nie prowadzić do wzrostu popytu turystycznego. Jeśli konsument posiada niewielki fundusz konsumpcji swobodnej, wtedy oddziaływanie czynnika dochodowego na popyt turystyczny powinno być bardzo silne. Nawet niewielki spadek dochodów może doprowadzić do rezygnacji z wyjazdów w celach wypoczynkowych. Zapotrzebowanie na usługi turystyczne konsumenta, który posiada bardzo duży fundusz konsumpcji swobodnej, nie będzie

silnie reagowało na zmiany dochodu realnego. Można się zatem spodziewać, że popyt na usługi turystyczne mierzony liczbą podróży i wydatkami na wyjazdy w celach turystycznych nie będzie podlegał silnym wahaniom wraz ze zmianami dochodów w społeczeństwach o bardzo niskim i bardzo wysokim standardzie życia, natomiast jego reakcja będzie silna w gospodarkach o średnim poziomie rozwoju.

1. Metoda i dane

Dane wykorzystane w badaniu wpływu czynnika dochodowego na popyt turystyczny pochodzą z bazy danych Eurostatu i są danymi panelowymi składającymi się z 28 jednostek (państw Unii Europejskiej) analizowanymi w latach 2004–2014.

Za czynnik dochodowy przyjęto roczny realny PKB per capita w cenach stałych z roku 2010 wyrażony w euro. Mimo iż wskaźnik ten nie jest doskonałym miernikiem poziomu zamożności obywateli danego kraju, jest jednak powszechnie stosowany w badaniach ekonomicznych (Outlon, 2012) oraz w analizach poświęconych oddziaływaniu czynnika dochodowego na stronę popytową rynku usług turystycznych (Majchrzak-Jaszczyk, 2014, s. 45).

Zgodnie z teorią ekonomiki turystyki miernikami efektywnego popytu na usługi sektora turystyki są ruch (liczba podróży, liczba noclegów, uczestnictwo w podróżach) i wydatek turystyczny (Panasiuk, s. 97). Dla potrzeb artykułu zastosowano trzy mierniki popytu turystycznego: uczestnictwo w podróżach turystycznych, roczną liczbę podróży turystycznych przypadających na 1000 obywateli danego państwa oraz wielkość wydatków ponoszonych na podróże w cenach stałych z roku 2010 wyrażoną w euro. Badanie zostało przeprowadzone jedynie dla długoterminowych podróży turystycznych (z co najmniej 4 noclegami) w celach osobistych.

Oznaczenia przyjęte w artykule:

PKB – produkt krajowy brutto per capita,

UK – uczestnictwo w krajowych podróżach turystycznych,

UZ – uczestnictwo w zagranicznych podróżach turystycznych,

LK – liczba krajowych podróży turystycznych przypadających na 1000 obywateli w ciągu roku,

LZ – liczba zagranicznych podróży turystycznych przypadających na 1000 obywateli w ciągu roku,

WK – wielkość rocznych wydatków ponoszonych na krajowe podróże turystyczne przypadających na obywatela,

WZ – wielkość rocznych wydatków ponoszonych na zagraniczne podróże turystyczne przypadających na obywatela.

Celem zbadania dynamiki analizowanych zjawisk zastosowano metody indeksowe: indeksy łańcuchowe i jednopodstawowe.

Aby wykazać współzależność lub jej brak pomiędzy standardem życia obywateli Unii Europejskiej a wielkością popytu turystycznego, przeprowadzono analizę przekrojową dla każdego roku badanego okresu. Obliczono współczynnik korelacji Pearsona dla PKB per capita i poszczególnych mierników popytu turystycznego w poszczególnych latach, sprawdzając jednocześnie istotność współczynnika testem istotności t-Studenta przy poziomie istotności 0,05.

Celem zbadania wpływu czynnika dochodowego na wielkość poszczególnych mierników popytu turystycznego w każdym z osobna kraju członkowskim UE w latach 2004–2014 skonstruowano równania regresji (28 równań dla każdego z trzech mierników w podziale na wyjazdy krajowe i zagraniczne), w których zmienną endogeniczną były kolejne mierniki popytu turystycznego, zaś zmienną egzogeniczną – PKB per capita. Istotność zmiennej objaśniającej zbadano testem t-Studenta na poziomie istotności 0,1.

2. Analiza dynamiki PKB per capita i mierników popytu turystycznego w krajach UE w latach 2004–2014

Lata 2004–2014 były okresem szybkiego wzrostu gospodarczego i poprawy standardu życia zwłaszcza w nowych krajach członkowskich UE. Najszybciej rozwijała się Litwa, gdzie PKB per capita w roku 2014 był aż o 53% wyższy niż w roku 2004. Drugie miejsce zajęła Słowacja z wynikiem 45%, a trzecie Polska, w której wzrost osiągnął 44%. Jednak okres ten nie dla wszystkich państw był czasem rozwoju i poprawy standardu życia. W pięciu krajach PKB per capita w roku 2014 był niższy niż w roku 2004: w Portugalii o 1%, w Hiszpanii o 3%, we Włoszech o 9%, na Cyprze o 10% i w Grecji o 19%. Kryzys finansowy lat 2008–2009 doprowadził do spadku wartości produktu krajowego brutto w tych latach we wszystkich państwach UE za wyjątkiem Polski.

Krajem o najwyższym standardzie życia w Unii Europejskiej jest Luksemburg, w którym PKB per capita w roku 2014 osiągnął wartość 78 200 euro. Średnia wartość tego miernika w UE wynosiła 25 800 euro. Powyżej tej wartości znajdowało się 11 państw, poczynając od wspomnianego już wyżej Luksemburga, drugiej w tym rankingu Danii z PKB per capita na poziomie 43700 euro, a kończąc na Wielkiej Brytanii, gdzie PKB przypadający na obywatela wynosił 30 400 euro. Pierwszym krajem poniżej średniego unijnego poziomu życia były Włochy, w których PKB per capita wynosił 25 300 euro, zaś trzy ostatnie kraje to kolejno Chorwacja (10 200 euro), Rumunia (7000 euro) i Bułgaria (5500 euro). Warto zauważyć, że Włochy są krajem, którego produkt krajowy brutto przypadający na obywatela utrzymywał się ponad średnim poziomem tego miernika dla UE aż do roku 2012.

Kryzys gospodarczy spowodował spowolnienie rozwoju państw o najwyższym standardzie życia i przyczynił się do spadku PKB per capita oraz wzrostu stopy bezrobocia w krajach śródziemnomorskich.

Poziom uczestnictwa w krajowych podróżach długookresowych wahał się w roku 2014 od 55,77% we Francji do 2,59% w Luksemburgu, podczas gdy średni poziom uczestnictwa w tego typu wyjazdach w UE wynosił 31,61%. Największy wzrost zainteresowania ofertą krajową zanotowano w latach 2004–2014 w Danii, w której uczestnictwo w krajowych podróżach wzrosło o 16,13 punktów procentowych. Spadek uczestnictwa w turystycznych podróżach krajowych wystąpił w trzynastu państwach poczynając od Polski (0,3 punktów procentowych), a kończąc na Włoszech (16,01 punktów procentowych).

Średnia liczba krajowych podróży długookresowych przypadających na 1000 obywateli Unii Europejskiej w roku 2014 wynosiła 549,23 wyjazdy turystyczne. Powyżej tej średniej znalazło się jedynie 6 państw. Największy wzrost tego typu wyjazdów zaobserwowano w Danii, w której liczba krajowych podróży turystycznych z co najmniej czterema noclegami zwiększyła się o 138%. W trzynastu państwach zanotowano spadek zainteresowania wypoczynkiem we własnym kraju.

Średnie roczne wydatki na podróże krajowe obywatela UE wynosiły w roku 2014 172,75 euro. Powyżej tej średniej ponownie znalazło się jedynie 6 państw. Dania zanotowała niemal trzykrotny wzrost wydatków na długookresowe podróże krajowe w badanym okresie, drugie zaś miejsce zajęła Polska, w której środki przeznaczone na tego typu wyjazdy wzrosły o 65,92%. Jednak w dziewiętnastu państwach

fundusze przeznaczane na krajowe podróże z co najmniej czterema noclegami były niższe w roku 2014 niż w 2004.

Średni poziom uczestnictwa w zagranicznych wyjazdach turystycznych w roku 2014 w Unii Europejskiej wynosił 26,43%. Liderami były: Luksemburg, Holandia i Dania, zaś na miejscach ostatnich znalazły się Rumunia, Bułgaria i Grecja. Spadek odsetka obywateli spędzających urlop za granicą zanotowano jedynie w ośmiu państwach. Największy wzrost zainteresowania turystyczną ofertą zagraniczną zaobserwowano na Łotwie, w Austrii i na Litwie.

W roku 2014 na 1000 obywateli UE przypadało 360,77 zagranicznych podróży z co najmniej czterema noclegami. Ponownie liderem okazał się Luksemburg. Poniżej średniego poziomu tego miernika obliczonego dla 28 państw UE znalazło się 11 państw. W latach 2004–2014 najszybszy wzrost ilości odbywanych podróży zagranicznych zaobserwowano w Estonii (ponad 4,5-krotny), Rumunii (niespełna 3,5-krotny) i na Łotwie (ponad 3-krotny). Wartość tego miernika popytu turystycznego spadła jedynie w dziewięciu państwach.

W roku 2014 obywatel UE przeznaczał średnio na podróże zagraniczne 290,94 euro. Powyżej tego poziomu znalazło się 13 państw członkowskich, poczynając od Luksemburga, w którym fundusze przeznaczane na tego typu odpoczynek sięgały 1593 euro na obywatela, a kończąc na Francji, gdzie wynosiły one 317 euro. Ranking krajów znajdujących się poniżej średniego poziomu zaobserwowanego dla UE zaczyna Estonia, w której na jednego obywatela przypadało 255 euro, zaś kończy Rumunia, gdzie fundusze przeznaczane na wyjazdy zagraniczne wynosiły średnio 16 euro. W latach 2004–2014 Estonia zanotowała największy, blisko 4,5-krotny wzrost wydatków na zagraniczne podróże długookresowe, zaś druga w rankingu państw o najszybszym wzroście funduszy przeznaczanych na ten cel, Polska – niemal 4-krotny. W dwunastu państwach wydatki ponoszone na tego typu podróże spadły w analizowanym okresie, a najwyższy spadek zanotowała ponownie Grecja, gdzie środki przeznaczane na odpoczynek za granicą były w roku 2014 o 65% niższe niż w roku 2004.

3. Przekrojowa analiza współzależności PKB per capita i mierników popytu turystycznego

Celem zbadania współzależności pomiędzy poziomem rozwoju kraju a popytem turystycznym, dla każdego z osobna roku badanego okresu policzono współczynniki korelacji liniowej Pearsona pomiędzy PKB per capita a poszczególnymi miernikami popytu w podziale na turystykę krajową i wyjazdową. Jednakże w czasie przeprowadzania obliczeń spostrzeżono, że ogromne zróżnicowanie poziomu standardu życia badanych państw prowadzi do błędnej interpretacji otrzymanych współczynników. Dlatego też państwa UE zostały podzielone na dwie grupy: w pierwszej znalazło się 12 krajów, w których przez większość badanego okresu PKB per capita przewyższał średni poziom tego miernika obliczony dla krajów członkowskich, w drugiej zaś 16 państw, dla których poziom standardu życia był niższy od poziomu średniego dla UE.

Wyniki otrzymane dla pierwszej grupy państw zostały przedstawione w tabeli 1, zaś dla drugiej – w tabeli 2. Współczynniki korelacji, które po zbadaniu testem t-Studenta na poziomie istotności 0,05 okazały się istotne statystycznie, oznaczono pogrubioną czcionką.

Tabela 1. Współczynniki korelacji pomiędzy PKB per capita a miernikami popytu turystycznego obliczone dla pierwszej grupy państw UE

	UK	LK	WK	UZ	LZ	WZ
2004	-0,32	-0,54	-0,64	0,53	0,83	0,90
2005	-0,72	-0,51	-0,44	0,57	0,86	0,96
2006	-0,27	-0,48	-0,48	0,52	0,86	0,97
2007	-0,24	-0,48	-0,42	0,67	0,83	0,76
2008	-0,29	-0,48	-0,34	0,75	0,84	0,81
2009	-0,26	-0,19	-0,37	0,79	0,90	0,91
2010	-0,61	-0,42	-0,24	0,64	0,90	0,88
2011	-0,60	-0,39	-0,43	0,75	0,92	0,91
2012	-0,58	-0,39	-0,43	0,76	0,92	0,91
2013	-0,60	-0,38	-0,41	0,79	0,92	0,90
2014	-0,57	-0,37	-0,35	0,71	0,94	0,94

Źródło: obliczenia własne.

Tabela 2. Współczynniki korelacji pomiędzy PKB per capita a miernikami popytu turystycznego obliczone dla drugiej grupy państw UE

	UK	LK	WK	UZ	LZ	WZ
2004	0,19	0,45	0,74	-0,08	0,36	0,29
2005	0,54	0,56	0,69	-0,01	0,36	0,18
2006	0,67	0,57	0,71	0,05	0,35	0,49
2007	0,52	0,45	0,63	0,01	0,36	0,46
2008	0,33	0,45	0,61	-0,02	0,44	0,55
2009	0,44	0,52	0,77	-0,08	0,43	0,32
2010	0,21	0,46	0,55	0,02	0,47	0,54
2011	0,45	0,33	0,46	0,03	0,47	0,55
2012	0,38	0,31	0,35	0,44	0,49	0,52
2013	0,29	0,32	0,50	0,36	0,46	0,51
2014	0,36	0,31	0,61	0,34	0,43	0,49

Źródło: obliczenia własne.

Analizując współczynniki korelacji zamieszczone w tabeli 1 można stwierdzić, że współzależność czynnika dochodowego i poziomu poszczególnych mierników popytu turystycznego jest istotna w większości badanych przypadków. A zatem czynnik dochodowy jest istotnym czynnikiem warunkującym zróżnicowanie poziomu popytu turystycznego w badanych państwach. Interesującym wydaje się fakt, iż wraz ze wzrostem zamożności społeczeństwa maleje zainteresowanie krajową ofertą turystyczną, tak jakby była ona dobrem niższego rzędu. Zgodnie z oczekiwaniami, wraz ze wzrostem poziomu życia rośnie z kolei zainteresowanie turystyką wyjazdową.

W krajach o niższym PKB per capita współzależność pomiędzy czynnikiem dochodowym i miernikami popytu turystycznego nie jest tak wyraźnie widoczna jak w pierwszej grupie państw. Jednakże warto zwrócić uwagę, iż – odmiennie niż dla krajów o wyższym standardzie życia – w tej grupie wraz ze wzrostem zamożności społeczeństwa rośnie zainteresowanie krajową ofertą turystyczną. A więc turystyka krajowa jest postrzegana przez mieszkańców tych państw jako dobro normalne. Im zamożniejsi obywatele danego kraju, tym wyższe uczestnictwo w krajowych podróżach, liczba podróży, a zwłaszcza fundusze nań przeznaczane. Przyczyną braku statystycznie istotnej zależności pomiędzy badanymi czynnikami w latach 2012–2014 dla dwóch z trzech analizowanych mierników popytu może być to, iż w tej grupie państw znajdują się takie kraje jak Grecja, Hiszpania i Portugalia, w których

pogłębiał się kryzys gospodarczy. Ciekawy zdaje się brak współzależności pomiędzy PKB per capita a uczestnictwem w zagranicznych podróżach turystycznych. Tutaj należałoby domyślać się wpływu czynników pozaekonomicznych, takich jak klimat, wielkość kraju czy zróżnicowanie krajowej oferty turystycznej. Jedynie 9,06% obywateli Hiszpanii uczestniczy w zagranicznych podróżach turystycznych, podczas gdy wielkość tego miernika popytu dla Estonii, której PKB per capita jest zdecydowanie niższy, wynosi 32,37%. Jednak w wypadku pozostałych mierników zależność pomiędzy czynnikiem dochodowym a popytem turystycznym na zagraniczne usługi jest już wyraźnie widoczna, choć nie tak silna jak w pierwszej grupie państw. Im zamożniejsi obywatele danego kraju, tym większa liczba odbywanych podróży zagranicznych i wyższe fundusze nań przeznaczane.

4. Analiza wpływu czynnika dochodowego na wielkość popytu turystycznego w poszczególnych krajach UE

Dla zbadania wpływu czynnika dochodowego na wielkość popytu turystycznego w każdym z analizowanych krajów UE oszacowano metodą najmniejszych kwadratów 168 równań prostej regresji liniowej (6 mierników dla 28 państw). Celem tej analizy było wykazanie istotności wpływu czynnika dochodowego (PKB per capita) na poszczególne mierniki popytu turystycznego w latach 2004–2014, nie zaś oszacowanie współczynnika regresji. Dlatego też w tabeli 3 przedstawiono jedynie wartości granicznego poziomu istotności (p-value) dla zmiennej objaśniającej. Wartości wskazujące na istotność PKB per capita jako zmiennej egzogenicznej, czyli mniejsze niż 0,1 (przyjęty poziom istotności) zostały pogrubione.

W teorii ekonomiki turystyki określa się turystykę jako dobro luksusowe, na które zgodnie z teorią ekonomii zapotrzebowanie rośnie wraz ze wzrostem dochodu (elastyczność dochodowa jest większa od jedności). Należałoby się spodziewać zatem, iż rosnący w danym kraju PKB per capita powinien przyczyniać się do wzrostu zainteresowania ofertą turystyczną. Jednak zależność ta może być zależnością długookresową, a jedenaście lat, dla których zostało przeprowadzone badanie, może się okazać okresem zbyt krótkim. Dodatkowo nie był to czas stabilny z punktu widzenia ekonomii. Ogólnoświatowy kryzys gospodarczy spowodował spadek produktu krajowego brutto w latach 2008–2009 w niemal wszystkich krajach UE, a w niektórych z nich jego skutki trwają nieprzerwanie aż do dziś.

Tabela 3. Wartości granicznego poziomu istotności dla zmiennej endogenicznej (PKB per capita)

Państwo	Zmienna endogeniczna					
	UK	LK	WK	UZ	LZ	WZ
Austria	0,1378	0,1132	0,2013	0,0001	0,0341	0,0354
Belgia	0,8742	0,0391	0,0092	0,7236	0,5142	0,9313
Bulgaria	bd	0,0526	0,0340	0,7442	0,1648	0,0284
Chorwacja	0,3392	0,2967	0,4562	0,3507	0,4800	0,0178
Cypr	0,7225	0,0041	0,1293	0,8019	0,2730	0,1156
Czechy	0,6253	0,4247	0,1329	0,1986	0,4066	0,3911
Dania	0,1325	0,0764	0,1985	0,7972	0,7599	0,0041
Estonia	0,5832	0,6378	0,8682	0,5962	0,1351	0,1481
Finlandia	0,6552	0,8472	0,9409	0,9253	0,5098	0,7292
Francja	0,5489	0,1728	0,2727	0,1430	0,1110	0,6560
Grecja	0,0017	0,0001	0,0001	0,0261	0,0001	0,0001
Hiszpania	0,0085	0,1155	0,0007	0,3663	0,9584	0,0684
Holandia	0,9547	0,4703	0,6439	0,1457	0,0866	0,1280
Irlandia	0,1577	0,1543	0,0214	0,4109	0,0239	0,0127
Litwa	0,4323	0,0007	0,6351	0,1753	0,0001	0,0001
Luksemburg	0,6075	0,9202	0,3130	0,9345	0,3994	0,1171
Łotwa	0,0633	0,4338	0,2069	0,0649	0,0012	0,0411
Malta	0,3857	0,7965	0,0960	0,1507	0,0001	0,1545
Niemcy	0,1029	0,2646	0,0525	0,6390	0,0308	0,0068
Polska	0,6074	0,5258	0,0409	0,0062	0,0020	0,0201
Portugalia	0,0195	0,0013	0,4361	0,1520	0,4520	0,0866
Rumunia	bd	0,0038	0,2273	bd	0,0001	0,3080
Słowacja	0,0347	0,0035	0,4064	0,0482	0,4945	0,5991
Słowenia	0,5547	0,8971	0,2145	0,0990	0,5014	0,0473
Szwecja	0,5981	0,1810	0,0044	0,6746	0,1160	0,0244
Węgry	0,2932	0,5627	0,9047	0,4016	0,1258	0,1114
Wielka Brytania	0,6873	0,8386	0,9586	0,8034	0,3539	0,7010
Włochy	0,0002	0,0001	0,0002	0,4130	0,0031	0,0013

Źródło: obliczenia własne.

Produkt krajowy brutto przypadający na obywatela okazał się być czynnikiem wpływającym na uczestnictwo w krajowych i zagranicznych podróżach krajowych jedynie w sześciu państwach. Liczba krajowych podróży w przeliczeniu na 1000 obywateli zależała w sposób istotny od czynnika dochodowego jedynie w dziesięciu państwach, zaś liczba zagranicznych wyjazdów – jedynie w jedenastu. Wpływ PKB

per capita na wydatki ponoszone na odpoczynek w granicach własnego państwa został zaobserwowany w dziesięciu państwach. Dla wyjaśnienia zmienności wydatków ponoszonych na zagraniczne podróże turystyczne najbardziej istotny okazywał się czynnik dochodowy – aż w piętnastu przypadkach.

Podsumowanie

Państwa Unii Europejskiej są bardzo zróżnicowane ze względu na wielkość popytu na usługi krajowego i zagranicznego sektora turystyki. Wśród przyczyn powyższego faktu można wymienić czynniki geograficzne, ekonomiczne, historyczne i polityczne.

Przekrojowa analiza korelacji pomiędzy PKB per capita i miernikami popytu na zagraniczne dobra i usługi turystyczne niemal w całym badanym okresie wykazała silną dodatnią współzależność pomiędzy badanymi zmiennymi w 12 krajach o wysokim standardzie życia i mniejszą, ale również dodatnią, w 16 krajach o niższym poziomie życia. Im większe było PKB per capita kraju z pierwszej dwunastki, tym większa liczba obywateli uczestniczyła w zagranicznych podróżach długookresowych, większa również była liczba podróży przypadających na 1000 obywateli i wydatki nań ponoszone. Wpływ czynnika dochodowego w tych państwach na mierniki popytu na usługi krajowego sektora turystyki był ujemny. Zatem im wyższy był standard życia mieszkańców danego państwa, tym mniej osób uczestniczyło w podróżach krajowych, mniejsza była ich liczba i fundusze nań przeznaczane. Oznacza to, iż turystyka krajowa w miarę wzrostu dochodów konsumentów może być postrzegana jako dobro niższego rzędu. Dla 16 państw o niższym standardzie można zaobserwować, że czynnik dochodowy był bardziej istotny dla popytu na krajowe dobra i usługi turystyczne w pierwszym okresie analizy. Do roku 2011 przynajmniej dwa mierniki popytu krajowego w sposób istotny były skorelowane z PKB per capita. Istotny wpływ czynnika dochodowego w tych krajach na popyt na zagraniczne dobra i usługi turystyczne zauważamy od roku 2008. Znaczenie wpływu zasobności portfeli konsumentów na zróżnicowanie popytu na zagraniczne dobra i usługi turystyczne pomiędzy krajami UE wydaje się być zdecydowanie większe dla państw o wyższym poziomie rozwoju gospodarczego. Zatem wśród państw o niższym poziomie życia, inne czynniki niż PKB per capita zdają się odgrywać wiodącą rolę w kształtowaniu wielkości zapotrzebowania na usługi zagranicznego sektora turystyki.

Jednakże wnioski płynące ze statycznej analizy współczynnika korelacji polichzonego pomiędzy PKB per capita a miernikami popytu dla państw Unii Europejskiej przeprowadzonej dla każdego badanego roku począwszy od 2004, a skończywszy na 2014, nie znalazły potwierdzenia w analizie istotności czynnika dochodowego dla popytu turystycznego w poszczególnych krajach. Zachowania konsumentów państw członkowskich zaobserwowane podczas analizy statycznej zostały ukształtowane w długich latach historii danego państwa i ściśle zależały od jego sytuacji ekonomicznej. Krótkookresowe, jedenastoletnie szeregi czasowe mogły jedynie w części oddać długookresową tendencję, zwłaszcza, że lata te były czasem braku stabilizacji gospodarczej. Czynniki dochodowy nie wpływał na żaden z mierników popytu turystycznego w takich krajach, jak: Czechy, Estonia, Finlandia, Francja, Luksemburg, Wielka Brytania i Węgry. Można zauważyć, że są to kraje bardzo zróżnicowane pod względem ekonomicznym, geograficznym i historycznym.

Analiza przeprowadzona dla dłuższego okresu i uwzględniająca działanie czynnika dochodowego z opóźnieniem dałaby z pewnością inne rezultaty, na co wskazuje istotność PKB per capita zaobserwowana w badaniu przekrojowym.

Literatura

- Li, G., Song, H. (2008). Tourism Demand Modelling and Forecasting: A Review of Recent Research. *Tourism Management*, 29 (2), 203–220.
- Li, G., Song, H., Witt, S.F., Fei, B. (2010). Tourism demand modelling and forecasting: how should demand be measured? *Tourism Economics*, 16 (1), 63–81.
- Majchrzak-Jaszczyk, A. (2014). Ruch turystyczny pomiędzy krajami UE, *Rozprawy Naukowe AWF we Wrocławiu*, 45, 204–214.
- Panasiuk, A. (2007). *Ekonomika Turystyki*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Outlon, N. (2012). *Hooray for GDP*. London: Centre of Economics Performance, London School of Economics and Political Science.
- Song, H., Witt, S.F. (2000). *Tourism Demand Modelling and Forecasting*. Routledge, Taylor and Francis Group.
- Vanhove, N. (2010). *The Economics of Tourism Destinations*. Elsevier.

**ANALYSIS OF INFLUENCE OF INCOME FACTOR ON SIZE AND DIVERSITY
OF TOURISM DEMAND IN THE EUROPEAN UNION COUNTRIES
IN 2004–2014**

Abstract

Income is a main determinant of tourism demand in the theory of tourism economics. Is it true in the European Union countries? Is an income the main factor differentiating countries? Author examined impact of income factor on tourism demand using statistical and econometric methods. Analysis of the correlation between GDP per capita and measures of demand for outbound tourisms showed a strong positive correlation between the two variables in 12 countries with a high standard of living and a smaller, but also positive in 16 countries with a lower standard of living. Income impact on demand for domestic tourism was negative, while in poorer countries was positive. GDP per capita was not a factor significantly conditioning tourism demand in the EU countries in the period 2004–2014.

Keywords: demand, correlation, coefficient, tourism

Kod JEL: Z32